

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

ERONNEIDEN ÄITIEN KOKEMUKSIA KASVATUKUMPPANUUDESTA PÄIVÄKODISSA

Heli-Maija Hekkanen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2016
Sosiaalian koulutusohjelma
Varhaiskasvatus ja päivähoito

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HEKKANEN, HELI-MAIJA:

Eronneiden äitien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta päiväkodissa

Opinnäytetyö 39 sivua, joista liitteitä 3 sivua

Elokuu 2016

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää eronneiden äitien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta päiväkodissa. Tavoitteena on kokemuksia hyödyntäen kehittää päiväkodin henkilökunnan ja eron läpikäyneiden perheiden kohtaamista ja yhdessä toimimista. Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen taustalla oli tavoite saada lapsen päiväkotipäivästä mahdollisimman hyvä toimivan kasvatuskumppanuuden tuloksena.

Teoriapohjana oli eroperheistä ja kasvatuskumppanuudesta kertovaa kirjallisuutta. Kasvatuskumppanuuden peruseriaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Näistä lähtökohdista haastateltiin kuutta eronnutta äitiä, joiden lapsi tai lapset olivat päiväkodissa. Tutkimusmenetelmänä oli teemahaastattelu, jossa eronneet äidit saivat vapaasti kertoa kokemuksiaan kasvatuskumppanuudesta ja erosta. Haastattelussa kysyttiin myös ideoita päiväkodin ja perheen yhteistyön kehittämiseen. Eronneita äitejä pyydettiin pohtimaan, miten lapsi voitaisiin huomioida paremmin eron keskellä.

Aineiston analyysi rakennettiin sisällönanalyysillä. Haastatteluaineisto litteroitiin, minkä jälkeen lainauksista etsittiin yhteneväisyyksiä ja aineisto teemoiteltiin. Äitien kokemusten perusteella vallitseviksi pääteemoiksi tulivat tiedonkulku, puheeksi ottaminen ja perheen hyvinvointi. Jokaiseen pääteeman yhteyteen äideiltä tuli myös kehittämisehdotuksia. Aineiston analyysin jälkeen tutkittiin tulosten yhteneväisyyksiä teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin.

Tiedonkulun merkitys ja sen moninaiset haasteet korostuivat johtopäätöksissä. Tasapuolista tiedotusta molempien vanhempien kesken arvostettiin, jos lapsen isäkin oli arjessa vahvasti mukana. Äidit toivoivat lisää konkreettista tietoa päiväkotipäivästä. Kiire nousi haasteena jokaisessa haastattelussa: äidit kokivat, ettei päiväkodin henkilökunnalla ole aikaa kysyä kuulumisia perheeltä ja olla läsnä lasta varten. Suoraa puhetta ja avoimuutta arvostettiin, koska se tukee lapsen etua.

Opinnäytetyö synnytti idean kehittämiskohteesta, miten saada myös etävanhemmat motivoitua mukaan tutkimukseen. Mahdollinen jatkotutkimusaihe olisi, muuttuuko kasvatuskumppanuus, jos perheessä tapahtuu ero lapsen päiväkotiajan aikana.

Asiasanat: kasvatuskumppanuus, lapsiperheen ero, päiväkotitoiminta, päivähoito, kehittäminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HEKKANEN, HELI-MAIJA:

Divorced Mothers' Experiences of Educational Partnership in a Day Care Centre

Bachelor's thesis 39 pages, appendices 3 pages
August 2016

The objective of this study was to gather information on divorced mothers' experiences of educational partnership in a day care centre. The purpose of this thesis was to develop the educational partnership of divorced mothers and day care personnel. One important perspective in this thesis was to take children of divorced parents into better account.

The study was conducted by using a qualitative research method and the data were collected by interviewing six divorced mothers of children who were in a day care center. The data collection method was a thematized interview where mothers were allowed to tell freely about their experiences of separation and educational partnership. The data were analyzed using content analysis.

Results showed the various challenges in the flow of information. Interviewees felt important that the child's other parent receives all the same information from the day care centre as the mother. In the interviews divorced mothers experienced that they need more knowledge of children's day in the day care centre. The main challenge was the rush at day care centre which makes the mothers feel that day care personnel have no time to be present for the family. Outspokenness and openness were appreciated.

For further surveys there are challenges, how to motivate the absent parents for participating in the study. One interesting subject for a study is to research how educational partnership changes after divorce.

Key words: educational partnership, separated family with children, day care centre, developing day care industry

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	7
2.1	Eroperhe-käsitteen määrittelyä	7
2.2	Kasvatuskumppanuus	8
2.2.1	Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa	8
2.2.2	Kasvatuskumppanuus eron kokeneiden perheiden kanssa	10
3	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	12
3.1	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	12
3.2	Opinnäytetyön eteneminen	13
3.2.1	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	13
3.2.2	Aineiston kerääminen	13
3.2.3	Aineiston analysointi	16
4	KOKEMUKSIA KASVATUSKUMPPANUUDESTA	18
4.1	Tiedon kulku.....	18
4.2	Puheeksi ottaminen.....	21
4.3	Perheen huomiointi.....	24
5	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	27
5.1	Omien tulosten vertailu teoreettisiin lähtökohtiin	27
5.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	30
5.3	Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimushaasteet.....	33
5.4	Tutkimuksen ammatillinen merkitys itselle.....	33
	LÄHTEET.....	35
	LIITTEET	37
	Liite 1. Haastattelumainos.....	37
	Liite 2. Tutkimustiedote	38
	Liite 3. Teemahaastattelurunko	39

1 JOHDANTO

Oletko sinä eronnut? Tai tunnetko jonkun eronneen? Ovatko kenties vanhempasi eronneet? Sanotaan, että Suomessa joka toinen avioliitto päättyy eroon. Tämä lausahdus selitetään sillä, että vuosittain Suomessa solmitaan lähes 30 000 avioliittoa ja kaikista avioliitoista avioeroja tapahtuu Suomessa vuosittain noin 13 000 (Kontula 2013, 28). Kyseisiä lukuja voi tulkita eri tavoin, mutta joka tapauksessa ero koskettaa lähes jokaista suomalaista joko suoraan tai välillisesti lähiverkoston kautta.

Kasvatuskumppanuus on suosittu ja ajankohtainen puheenaihe varhaiskasvatuksen kentällä. Minua kiinnostaa, miten kasvatuskumppanuus toteutuu eron kohdanneiden perheiden kanssa. Mitä erityispiirteitä ja haasteita siihen liittyy ja onko kasvatuskumppanuus vain utopiaa vai onko se oikeasti mahdollinen vuorovaikutustyyli?

Afrikkalaisen sanonnan mukaan lapsen kasvattamiseen tarvitaan koko kylä. Lapsi viettää paljon aikaa kodin lisäksi myös päiväkodissa, joten toimivalle yhteistyölle vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan kanssa on perusteet. Kasvatuskumppanuudessa tuodaan perhe ja päiväkoti lähelle toisiaan. Siinä vanhemmat ja päiväkodin työntekijät työskentelevät yhdessä kohti samaa päämäärä, jossa lapsella on turvallinen ja tuettu olo. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21.)

Minulla on suuri kiinnostus eron läpikäyneitä perheitä kohtaan, sillä minua kiinnostaa lapsi. Se, miten kaiken surun ja ahdistuksen keskellä muistetaan ottaa myös lapsen tunteet huomioon. Itse en ole eroperheestä, mutta lähipiirissäni niitä on yhä enenevässä määrin. Olen ollut päiväkodissa harjoittelussa ja jo siellä minua alkoi kiinnostaa, kuinka yhteistyö toimii eronneiden vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä niin, ettei lapsi jää ikävään välikäteen ja ettei lasta syytettäisi esimerkiksi siitä, kun kumisaappaat eivät tulleetkaan mukaan hoitoon, koska olivat toisen vanhemman luona.

Tarkoitukseni oli haastatella niin äitejä kuin isiäkin, mutta valitettavasti en saanut yhtäkään isää osallistumaan tutkimukseeni. Näin tutkimukseni rajautuu eronneiden äitien

kokemuksiin kasvatuskumppanuudesta päiväkodissa. Tavallista onkin, että yksinhuoltajana on äiti: vuonna 2014 kaikista lapsiperheistä yksinhuoltajaäitejä oli 18 % kun taas yksinhuoltajaisien osuus oli 2,9 % (Väestöliitto 2016). Opinnäytetyössäni keskityn päiväkodeissa tapahtuvaan kasvatuskumppanuuteen, vaikka periaatteessa kasvatuskumppanuuden pitäisi toteutua samalla tavoin kaikissa päivähoidon muodoissa. Kaikki haastattelieni lapset olivat päiväkotimaailmasta, joten aiheeni rajautuu päiväkoteihin.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kuulla eronneiden äitien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta päiväkodissa. Tavoitteena on saada eronneiden äitien kokemukset kuulluiksi ja niiden avulla tavoitteena on kehittää päivähoitoa ja tapaa, miten päiväkodin henkilökunta kohtaa perheet, joissa on tapahtunut ero. Kaiken taustalla on perheiden hyvinvoinnin lisäksi syventyä lapsen kokonaisvaltaisempaan huomiointiin eron keskellä. Kasvatuskumppanuuden kehittyessä päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien kanssa lapsenkin etu tulee paremmin huomioiduksi.

Vanhempien ero on lapselle rankka kokemus ja se vaikuttaa aina lapseen (MLL 2016). Erosta tulee entistä vaikeampi, jos yhteistyö päivähoitopaikan ja vanhempien välillä ei toimi. Lapsi voi jäädä ikävään välikäteen tai hän voi joutua ottamaan vastuuta aivan liian varhain. Siksi päiväkodin ja vanhempien välistä yhteistyötä on kehitettävä ja tutkimuksessa pyydänkin vanhemmilta myös kehitysideoita.

Opinnäytetyöni empiirinen aineisto perustuu haastatteluihin, joissa selvitän eronneiden vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta päiväkodissa. On merkittävä yhteiskunnallinen muutos, kun lapsiperheen elämänkaareissa erot yleistyvät. Siksi siihen pitää kiinnittää huomiota ja pohtia, miten perhe voi hyvin myös eron keskellä.

2 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Eroperhe-käsitteen määrittelyä

Valitsin tutkittavakseni eron läpikäyneet perheet, sillä ero koskettaa koko heidän lähipiiriään, ei vain eroavia puolisoita. Niinpä parisuhteen päättämisestä voi puhua yhteiskunnallisena ilmiönä, ja se liittyy monen suomalaisen elämään joko omakohtaisesti koettuna tai välillisesti tuttavien kautta (Kääriäinen 2009). Tilastokeskuksen mukaan (Suomen virallinen tilasto 2014) Suomessa koetaan vuosittain yli 13 000 avioeroa. Ero koskettaa noin 30 000 lasta, joista 60 % on korkeintaan alakouluikäisiä. Tärkeää on huomioida lapsientistä paremmin eron keskellä, sillä Tilastokeskus kertoo, että 71 %:lla lapsista on havaittu psyykkistä oireilua, jos vanhemmilla on erotilanne tai parisuhdeongelmia. (Suomen virallinen tilasto 2014.)

Yleisesti puhutaan eroperheistä. Eroperhe nimikkeenä kuitenkin määrittelee liikaa perhettä ja se voidaan kokea negatiivisena. Eroperhe on enemmänkin elämäntilanne, sillä tuskin kukaan haluaa olla määriteltynä eroperheeksi lopun elämää. Kysyin haastateltaviltani, miltä eroperhe-nimike kuulostaa heidän mielestään ja se koettiin yleisesti leimavana ja turhana nimikkeenä. Tosin osa haastateltavistani ajatteli, että eroperhe on selkeyttävä nimike. Pääsääntöisesti tutkittavani kuitenkin olivat sitä mieltä, että se on turha nimike, jolla on negatiivinen kaiku. Perheen ajatellaan olevan kaikkea muutakin kuin eroperhe ja ero koetaan vain väliaikaiseksi olosuhteeksi. Siksi aion tutkimuksessani tietoisesti välttää termiä, sillä haluan kunnioittaa haastateltaviani. Alun perin tutkimuksen otsikkona piti olla eroperheiden kokemuksia kasvatuskumppanuudesta päivähoitossa, mutta tästä lähtien korvaan eroperhe-nimikkeen puhumalla eronneista äideistä tai eron kokeneista perheistä.

Ero on koko perheen keskeinen, iso prosessi, joka vaikuttaa lapseen aina, sillä lapset ovat osa perhettä ja osallisia kaikessa perheessä tapahtuvassa (Kääriäinen 2009, 79–80). On yksilöllistä, miten lapsi ilmaisee eron vaikutuksen, mutta se voi vaikuttaa esimerkiksi pienen lapsen nukkumiseen, kehityksen taantumiseen, vetäytymiseen tai se voi oirehtia

esimerkiksi vatsavaivoina. Mahdollista on myös, että lapsi tukahduttaa tunteensa ja koittaa esittää korostetun kilttiä lasta, jotta vanhemmat palaisivat yhteen. Toinen ääripää on lapsen lisääntynyt ärtyisyys, aggressiivisuus ja itkuisuus eron seurauksena. (MLL 2016.) Lapsella voi olla eri rooleja eri ympäristöissä ja ne voivat vaihdella paljonkin, joten tiedon lapsen käyttäytymisestä on siirryttävä kasvattajien välillä (Lämsä 2013, 58).

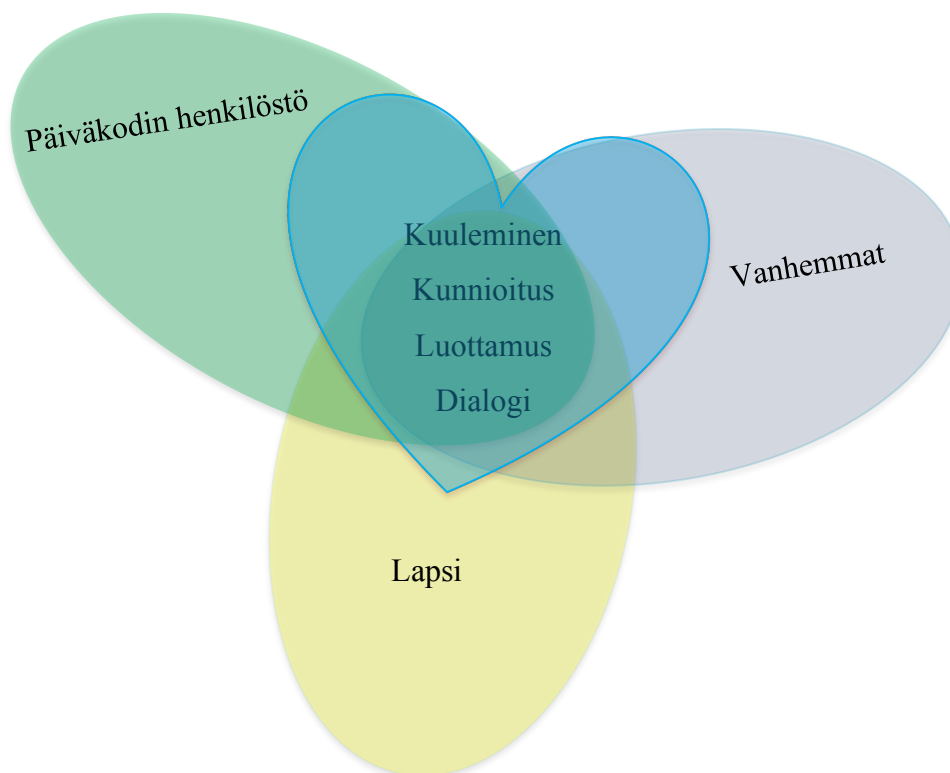
Ero on vaikea kokemus myös lapselle ja se voi jättää traumaattisia kokemuksia (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009). Yleensä eron aiheuttama kriisi on lyhytaikainen ja suurin osa lapsista sopeutuu vanhempiensa eroon hiljalleen (Sinkkonen 2008, 70). Castrén (2009, 32) vertaa erossa koettavaa surua jopa läheisen kuoleman aiheuttavaan suruun. Erotilannetta helpottaa, kun yhteistyö vanhempien ja päiväkodin kanssa on sujuvaa. Yhteisöllisyys muodostaa turvaverkon, jolloin ei tarvitse jäädä yksin kohtaamiensa haasteiden kanssa (Lämsä 2013, 62). Jotta lapsella olisi mahdollisimman laadukasta kasvatusta, täytyy tärkeän tiedon kulkea kaikille osapuolille päiväkodin ja vanhempien välillä. Lapsen hyvinvoinnin kannalta erityisen tärkeää on säilyttää suhteet kumpaankin vanhempaan (Robinson 1991, 115).

2.2 Kasvatuskumppanuus

2.2.1 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Kasvatuskumppanuudesta ja sen merkityksestä puhutaan paljon varhaiskasvatuspiireissä. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välistä tasavertaista vuorovaikutusta, jossa eri osapuolien erilainen asiantuntemus ja tietämys yhdistyvät. Se rakentuu hiljalleen tutustumisen, päivittäisten kohtaamisten ja kasvatuskeskustelujen kautta. (Kaskela & Kekkonen 2006.) Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen mahdollinen erityisen tuen tarve. Lapsen kehityksen tukeminen vaatii osapuolten välistä luottamusta, tasavertaisuutta ja kunnioitusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 33.)

Sivulta 10 löytyy kuvio 1, jonka tein hahmottamaan kasvatuskumppanuuden periaatteita. Siinä on keskelle sydämenmuotoon laitettu Kaskelan ja Kekkonen (2006, 32–39) määrittelemät kasvatuskumppanuutta ohjaavat ulottuvuudet: kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Terälehtiin olen asettanut päiväkodin henkilöstön, vanhemmat ja lapsen. Puhuttaessa kasvatuskumppanuudesta puhutaan myös jaetusta asiantuntijuudesta: sekä vanhemmalla että työntekijällä on samanarvoista, mutta erilaista tietoa lapsesta. Halusin laittaa kaikki terälehdet koskettamaan toisiaan, sillä kasvatuskumppanuus kodin ja päivähoiton välisenä vuoropuheluna voi sivuuttaa lapsen todelliset tarpeet (Kaskela & Kekkonen 2006, 14). Toimimattoman kasvatuskumppanuuden vaarana on tällöin, että lapsi jää väliin, jossa häntä ei kohdata ja tueta aidosti (Lämsä 2013, 32). Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja sen periaatteena lapsi on keskiössä. Kumppanien osapuolien tietämys lapsesta tulee yhdistää kokonaisuudeksi, joka tukee lapsen etua. Kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on tukea lapsen ja vanhemman suhteen ensisijaisuutta sekä vanhempien ensisijaista vastuuta lapsen kasvatuksesta ja hoidosta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–19.)

KUVIO 1. Kasvatuskumppanuuden hahmottaminen

Jotta kuuleminen voi toteutua, kuulijan täytyy aidosti olla kiinnostunut toisen sanoista ja hänen täytyy luoda myönteinen ja turvallinen keskusteluilmapiiiri vuorovaikutusta varten. Kuulemisessa kyse on suhteesta, ei taidosta. Siinä toista kuunnellaan aktiivisesti ja läsnä olevana, vaikka kuultava asia olisikin epämiellyttävä. Kuuleminen on kokonaisuus, joka koostuu ilmeistä ja eleistä sekä sellaisesta ymmärtävästä puheesta, jolla viestitetään toiselle tämän asian olevan tärkeä ja kuuntelemisen arvoinen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–33.)

Toinen kasvatuskumppanuuden periaatteista on kunnioitus, joka tarkoittaa, että ihminen on hyväksyttävä omanlaisenaan ja otettava vastaan arvokkaasti. Kunnioittava suhde on tärkeä luoda, jotta pystyy avoimesti ja myönteisesti kohtaamaan erilaisuutta esimerkiksi erilaisen perhekulttuurin merkeissä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.) Kasvatuskumppanuudessa positiivisuuden säilyttäminen on tärkeää haastavissakin tilanteissa. Erityisesti jos päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien keskusteluissa nousee ongelmatilanteet, on merkityksellistä informoida perhettä myös lapsen myönteisistä saavutuksista. (Lämsä 2013, 59.)

Edellä kuvatut kasvatuskumppanuuden ulottuvuudet tukevat toisiaan ja rakentuvat toistensa avulla vuorovaikutuksessa. Luottamus syntyy osapuolten välisissä yhteisissä keskusteluissa ja kohtaamisissa, se syntyy myös kasvattajan ja lapsen sensitiivisen suhteen kautta. Osapuolten on tärkeää päästä dialogiin, jolla tarkoitetaan aitoa vuoropuhelua, jossa kaikki osapuolet ovat tasa-arvoisia keskenään. Dialogissa annetaan tilaa toisten ajatuksille ja pohditaan asioita yksin ja yhdessä monesta eri näkökulmasta. Toimivaa kasvatuskumppanuutta tarvitaan arjen huolien puheeksi ottoon ja niiden selvittelyyn. (Kaskela & Kekkonen 2006, 15, 36–40.) Tasavertainen ja aito kohtaaminen kasvattajaosapuolten välillä tukee lapsen hyvinvointia (Lämsä 2013, 51).

2.2.2 Kasvatuskumppanuus eron kokeneiden perheiden kanssa

Parisuhteen päättäminen tulee erään tutkimuksen mukaan usein yllätyksenä, kun perheessä on alle kouluikäisiä lapsia (Kääriäinen 2009, 44). Eron jälkeen vanhemmat voivat

kokea yksinäisyyttä ja toisen vanhemman lähtö voi tuntua raskaalta. Vanhempi saattaa kokea myös syyllisyyden tunteita erosta tai voimavarojen riittämättömyydestä. (Kääriäinen 2009, 83–84.) Lehtipään tutkimuksessa ”Päivähoidon ja vanhempien kasvatuskumppanuus pikkulapsiperheiden arjessa” (2007, 24) käy ilmi, että mitä haasteellisemmaksi vanhempi kokee lastenkasvatuksen, sitä tyytymättömämpi hän on päivähoitoon ja yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksen ammattilainen osaa kertoa vanhemmille kaupungin eropalveluista ja ohjata, mistä voisi saada juuri heille sopivaa tukea arjen sujuvuuden kehittämiseen.

Eron kohdatessa päiväkotiiin olisi hyvä kertoa jo tehdystä tai vireillä olevasta erosta, jotta perhe saisi kaiken mahdollisen avun. Kajavan tutkimuksessa (2009) kasvatuskumppanuuden esteenä nähtiin vanhempien haluttomuus kertoa erosta päiväkotiiin. (Kajava 2009, 26–27.) Kotiolot heijastuvat lapsen päiväkotiarkeen herkästi, joten päiväkodin työntekijöiden olisi hyvä tietää, mitä kotona tapahtuu. Näin lapsen mahdollista oireilua on helpompi ymmärtää ja siten myös tukea lasta paremmin, kun tietää syyt mahdollisesti muuttuneeseen käytökseen. (Iso-Kuusela 2008, 58.) Kajavan tekemässä tutkimuksessa (2009) ilmeni päiväkotien työntekijöiden tarve lisäkoulutukselle: miten kohdata lapset ja vanhemmat perheestä, jossa on tapahtunut ero. Henkilökunta haluaisi myös tietää tarkemmin, mitä muutoksia ero voi aiheuttaa lapsen käyttäytymiselle ja miten siihen pitäisi suhtautua. Myös Kajavan tutkimuksen mukaan vanhempien ero useimmiten näkyy lapsen käyttäytymisessä. Johtopäätöksissä ilmenee, että kun erosta tiedetään päiväkodissa, henkilökunta voi tukea lasta antamalla hänelle keinoja käsitellä tunteitaan. (Kajava 2009, 28.)

Eroperheiden ja päivähoidon henkilökunnan välisessä yhteistyössä on otettava kaikki kasvatuskumppanuuden osa-alueet tarkasti huomioon. Tärkeää on, että mm. tiedonkulku toimii kaikkien osapuolten kanssa, jotta lapsella olisi mahdollisimman turvallista päivähoitopäivän aikana. Vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan välillä tulee vallita syvä luottamus, jotta myös vaikeista asioista uskalletaan puhua. Kuulemisen kautta voi oppia hyväksymään ja ymmärtämään toista ihmistä ja tämän erilaista perhettä tai erilaisia arvoja (Kaskela & Kekkonen 2006, 34). Kasvatuskumppanuus on keskinäistä vastavuoroista vuorovaikutusta, joten se on jokaisessa vuorovaikutussuhteessa omanlaisensa – se ei toimi aina samalla lailla ja siksi päivähoidon henkilökunnan on oltava herkkänä jokaisen perheen kohtaamisessa (Kanninen & Sigfrids 2012, 133).

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön aihe alkoi hahmottua syksyllä 2015 MLL Tampereen osaston Eropalvelujen koordinaattori Marja Ollin erään Tampereen kaupungin tukihenkilöille kohdennetun luennon jälkeen. Minua kiinnostavat perheet, joissa elämäntilanne on muuttunut eron takia. Valmistuttuani saan pätevyyden lastentarhaopettajaksi ja voin tulevaisuudessa työskennellä päiväkodissa. Innostuksen herättyä siihen, miten ero vaikuttaa lapsen päiväkotipäivään, tutustuin teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin. Sen jälkeen lopullinen aiheeni varmistui eronneiden vanhempien kokemuksiin päiväkodin kanssa toteutettavasta kasvatuskumppanuudesta.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää eronneiden äitien kokemuksia kasvatuskumppanuuden toteutumisesta päiväkodissa. Opinnäytetyöni tavoite on kuulla eronneita äitejä heidän kokemuksistaan yhteistyön sujuvuudesta päiväkodin henkilökunnan kanssa. Tavoitteena on antaa äideille kokemus aidosta kohtaamisesta ja kuulemisesta. Tutkimuksen tavoitteena on myös kehittää päivähoitoa päiväkodeissa ja saada äitien ääni kuuluviin. Teen opinnäytetyöni äitien näkökulmasta, mutta perimmäinen tarkoitus yhteistyön edistymisen ohella on helpottaa lapsen taakkaa eron kohdatessa. Tutkimustehtäväni on ”Miten eronneet äidit kokevat kasvatuskumppanuuden päiväkodissa ja miten sitä voisi kehittää?”.

Tarkemmin opinnäytetyöni tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten eronneet äidit kokevat kasvatuskumppanuuden päiväkodissa?
2. Miten eronneet äidit kehittäisivät kasvatuskumppanuutta päiväkodin kanssa?

3.2 Opinnäytetyön eteneminen

3.2.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, joka pyrkii tulkintaan ja näkökulmien ymmärtämiseen. Opinnäytetyössäni tutkin kuuden äidin ainutlaatuisia kokemuksia kasvatuskumppanuudesta. Sen tavoitteena ei ole yleistettävät tulokset eikä ennustettavuus, vaan tavoitteena on saada syvällisempää tietoa, jossa tutkittavieni näkökulmat pääsevät esille. Kvalitatiivinen tutkimusote on yleinen sosiaalialalla, jossa usein tutkitaan kokemuksia ja asenteita. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 21–22.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijalta vaaditaan avoimuutta tutustua tutkittavaan ilmiöön ilman ennakko-oletuksia. Tutkijalla tulee olla rohkeutta kohdata tutkittava ja tämän ajatusmallit. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija tulkitsee johtopäätökset, joten niiden täytyy olla kattavasti perustellut suhteessa tutkimuksen aineistoon. (Koivula, Suihko & Tyrväinen 2003, 31–32.)

3.2.2 Aineiston kerääminen

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, jossa haastattelu etenee valitsemieni pääteemojen eli eron ja kasvatuskumppanuuden mukaan. Kun ei kysytä yksityiskohtaisia kysymyksiä, teemahaastattelu tuo paremmin tutkittavan äänen kuuluviin. Teemahaastattelussa tärkeää on avoimet kysymykset, jotta haastattelija ei johdattele haastateltavaa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48.)

Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu on vapaamuotoinen ja keskustelunomainen (Koivula ym. 2003, 46). Vaikka teemahaastattelussa ei käytetä yksityiskohtaisia kysymyksiä, olen alustavaan haastattelurunkoon kirjoittanut itselleni tukisanoja varmuuden vuoksi, jos keskustelua ei synny täysin yleiseltä pohjalta (Liite 3). Valitsin teemahaastattelun käytännön toteutukseksi yksilöhaastattelun, sillä ajattelin, että läpikäytävät asiat voivat olla arkoja, eikä ryhmähaastattelussa välttämättä uskallettaisi tuoda esiin eriäviä mielipiteitä tai omia yksityiskohtaisia kokemuksia.

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi nimenomaan haastattelun, sillä halusin antaa haastateltavalle mahdollisuuden tuoda mielipiteitään esille monipuolisesti ja vapaasti. Haastattelu sopii myös silloin, kun haluaa mahdollisuuden haastattelutilanteessa selventää ja tarkentaa vastauksia esimerkiksi pyytämällä perustelemaan haastateltavan mielipiteitä. Pidin myös haastattelun joustavuudesta, että pystyin ohjaamaan keskustelua luonnollisesti teemojen mukaan, kun haastatteluaiheiden järjestystä pystyi muokkaamaan tilanteeseen sopivaksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 34–35.)

Haastateltaviksi etsin vanhempia perheistä, jossa on tapahtunut ero ja jossa lapsi tai lapset ovat päivähoitossa sillä hetkellä. Tein haastattelumainoksen (Liite 1), joka tulostettiin MLL Tampereen osaston Eropalvelujen ja Laivapuiston perhetalon ilmoitustauluille. Lisäksi julkaisin omalla Facebook-kanavallani haastattelumainoksen, jota ystäväni jakoivat eteenpäin omille tuttavapiireilleen. Saman mainoksen julkaisin myös Facebookin Hätkäkahvit Tampere -ryhmässä, jonka kautta sain puuttuvat haastateltavat muutamassa minuutissa. Miehiä yritin saada haastateltaviksi ottamalla yhteyttä Miessakkien erotyöntekijään sekä MLL Tampereen osaston Eropalvelujen koordinaattoriin, jotka jakoivat tietoa haastattelusta asiakkailleen.

Sain yhteydenottoja ympäri Suomen, joissa ehdotettiin kysymyksiin vastaamista kirjallisesti tai puhelimitse. Halusin kuitenkin ensikertalaisena haastattelijana tehdä haastattelut suullisesti ja kasvotusten, sillä näin pystyin tekemään tarkentavia kysymyksiä ja keskittymään myös ei-kielelliseen vuorovaikutukseen, joka tarjoaa haastattelun kontekstin (Hirsjärvi & Hurme 2009, 48–49).

Tavoitteenani oli saada 4–6 vanhempaa haastateltaviksi, joista puolet ovat äitejä ja puolet isiä. Tavoitteeni ei osaltaan täyttynyt, sillä lopulta sain kuusi haastateltavaa, jotka kaikki olivat äitejä, joiden lapsi tai lapset olivat päiväkodissa. Siispä tutkimukseni rajautui eroneiden äitien kokemuksiin kasvatuskumppanuudesta päiväkodissa.

Toteutin haastattelut helmikuun 2016 aikana haastateltavan ehdottamassa paikassa Tampereen alueella. Menin joko haastateltavan kotiin tai tapasimme kahvilassa. Aikaa haas-

tatteluihin meni puolesta tunnista tuntiin. Tapaamisen alussa annoin haastateltavalle tutkimustiedotteen (Liite 2), jossa kerroin tarkemmin tutkimuksesta ja pyysin häneltä kirjallisen suostumuksen haastatteluun.

Hirsjärven ja Hurmeen teoksessa Tutkimushaastattelu (2009, 68) kerrotaan, että ”Haastattelijaksi ei synnytä, haastattelijaksi opitaan”. Koen todella, että kehityin haastattelijana näiden kuuden haastattelun aikana. Minua auttoi se, että jokaisen haastattelun jälkeen pyrin litteroimaan haastattelun välittömästi tai vähintään viikon sisään haastattelusta. Siinä huomasin, jos olin itse puhunut liikaa tai tutkimuksen näkökulmasta kysynyt jonkin epäolennaisen kysymyksen. Välitön haastattelun jälkeinen litterointi auttoi minua seuraavassa haastattelussa, kun tietoisesti supistin kysymykseni tiiviiksi ja myös tarkentavat kysymykset avoimiksi kysymyksiksi. Haastattelujen edetessä osasin myös reagoida paremmin tuleviin vastauksiin. Myös jo haastattelun aikana opin huomaamaan haastateltavan hyvät lausahdukset, jotka sopivat tietyn teeman alle.

Aluksi jännitin etukäteen, jos haastattelussa tulisi hiljaisia hetkiä. Ehkä hiljaisuuden pelon vuoksi sorruin itse puhumaan liikaa ensimmäisissä haastatteluissa ja esitin turhan tiheästi tarkentavia kysymyksiä. Hiljaisten hetkien täyttö omilla kommentteilla ja lisäkysymyksillä onkin varsinkin aloittelevan haastattelijan yksi virheistä (Hirsjärvi & Hurme 2009, 121, 124). Myöhemmin ymmärsin antaa aikaa vastauksille ja miettimiselle. Jälkikäteen mietin sitä, olisinko voinut antaa haastattelun teemat tarkemmin haastateltaville etukäteen. Näin heidän olisi ollut helpompi vastata kysymyksiini, kun he olisivat saaneet enemmän aikaa muistella kokemuksia yhteistyön toimivuudesta päiväkodin henkilökunnan kanssa.

Etukäteen minua valmisteltiin siihen, että haastateltavat voivat kertoa rankkojakin tarinoita haastattelussa. Olin valmistautunut ottamaan asiat asioina ja varmuuden vuoksi minulla oli saatavilla ammattilaisen tuki, jos olisin halunnut keskustella asioista. Haastatteluissa emme kuitenkaan menneet niin syvälle perheen taustaan, sillä se ei ollut oleellista tutkimuksen kannalta. Pysyimme haastatteluteemoissa ja välillä saatoimme vain sivuuttaa perheissä sattuneita vaikeita asioita. Herkkien aiheiden kohdalla minun piti pitää ammatillisen etäisyys asioihin, etteivät ne kosketa minua liiaksi sijaistraumatisoinnin kannalta. Eläytyvän kuuntelun kautta ja omien tunteiden tiedostamisen avulla pystyin pitämään

asiat asioina. Tarinoiden kautta asiat tulevat kuitenkin eläviksi ja näin myös tapauksiin liittyvät lapset, vaikka en heitä kohtaakaan konkreettisesti.

Haastateltaviksi sain erilaisia ihmisiä erilaisilla kokemuksilla. Oli haastateltavia, joilla oli positiivinen kokemus kasvatuskumppanuudesta, mutta myös negatiivisia kokemuksia tuli ilmi. Ajattelen, että haastateltaviksi tulee ihmiset, joilla on jotakin sanottavaa aiheesta. Heillä on ehkäpä kiinnostus päiväkodin toiminnan kehittämiseen ja tarve tulla kuulluiksi. Muutaman haastateltavan osalta kävi ilmi, että vanhemman roolin lisäksi heillä on ammatillinen koulutus sosiaalialalta tai varhaiskasvatuksesta, joiden pohjalta he voivat katsoa asioita myös ammattilaisen näkökulmasta.

Eroon liittyen kysyin vanhempien välisestä suhteesta lapsen huoltajuuden näkökulmasta sekä eron ajankohdasta. Halusin tietää myös, onko ero otettu huomioon päiväkodissa. Tutkimuksen kirjalliseen muotoiluun liittyen kysyin myös mielipiteitä eroperhe-nimikkeen käytöstä.

Kasvatuskumppanuus-teeman alla kysyin kokemuksista kasvatuskumppanuudesta, tiedonkulusta sekä varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluista. Jotta haastattelu ei menisi liian käsitteelliseksi, jaoin kasvatuskumppanuuden sen keskeisiin teemoihin: kohtaamiseen, kuulemiseen, luottamukseen ja dialogiin. Halusin tutkimukseen myös kehittämisnäkökulman, joten kysyin kehittämisideoita lapsen ja perheen parempaan tukemiseen sekä huomiointiin eron keskellä.

3.2.3 Aineiston analysointi

Nauhoitin haastattelut, jotta voisin palata niihin myöhemmin, sillä en aloittelevana haastattelijana pystyisi kuuntelemaan tarkkaavaisesti, olemaan läsnä ja kirjoittamaan samalla muistiinpanoja.

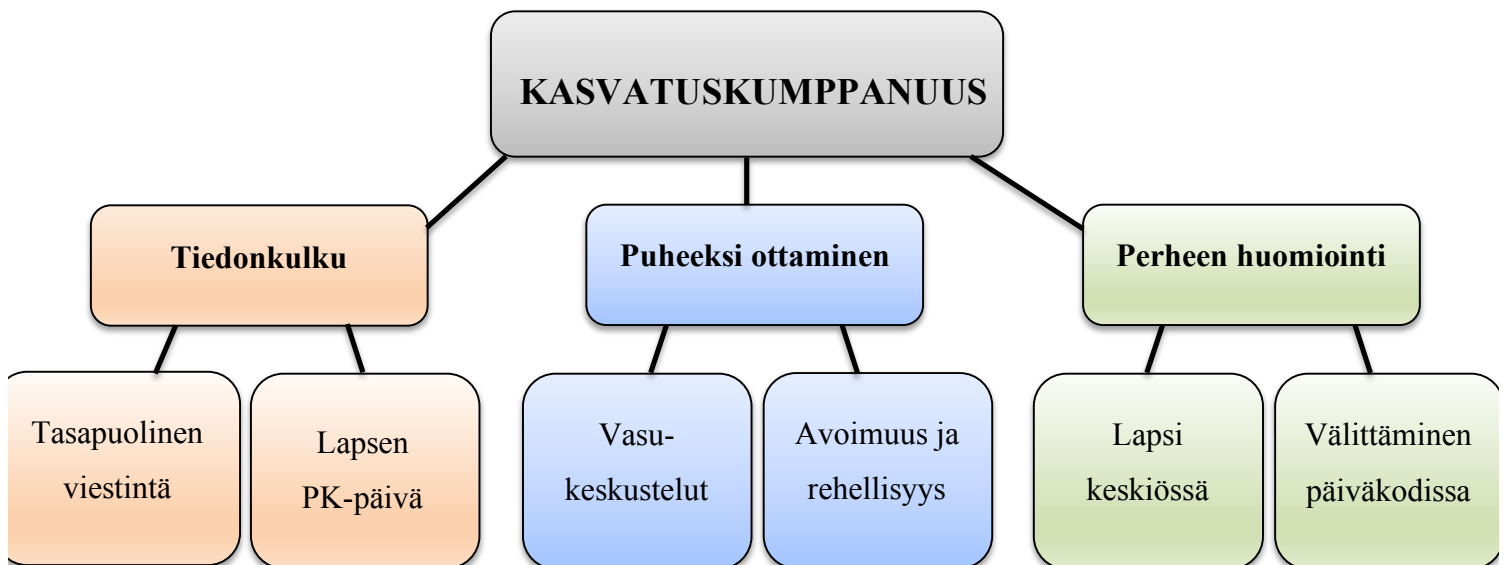
Haastatteluaineistossani käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysimenetelmää, jossa muun muassa teemoitellaan ja tarkastellaan yhteyksiä, jotta saadaan vastaus tutkimusteh-

tävään (Hirsjärvi & Hurme 2009, 153). Käytän aineiston analyysissä induktiivista päättelyä, jossa keskeistä on aineistolähteisyys eli en kulje teoria edellä, vaan kokemukset ovat tärkeimpinä (Hirsjärvi & Hurme 2009, 136). Aluksi kuuntelin nauhoitukset huolella läpi ja sitten litteroin aineiston eli kirjoitin nauhoitukset auki. Pyrin litteroimaan haastattelut mahdollisimman sanatarkasti, mutta en kirjoittanut äännähdyksiä tai taukoja, ellen kokenut niitä erityisen merkittäviksi. Litteroitua tekstiä syntyi kuudesta haastattelusta yhteensä noin 30 sivua.

Tein analysointia monesta eri näkökulmasta neljän kuukauden aikana ja luin aineiston läpi monta kertaa eri tyyleillä. Merkitsin teemoja värikoodeilla jokaisesta haastattelusta, mutta analyysitapana se ei tarpeeksi tyydyttänyt minua. Kokeilin myös erilaisten ajatuskarttojen tekoa, joka auttoikin muodostamaan mielenkiintoisia kuvioita ilmiöistä, mutta analyysinä se ei ollut tarpeeksi kattava. Siirryin erilaiseen ratkaisuun, eli laitoin haastateltavieni sanomia lainauksia seinälle ja sitten katsoin mitä yhteneväisyyksiä niissä on ja miten ne jaottuvat eri teemojen alle. Esimerkiksi moni haastateltava kertoi eri sanoin siitä, että haluaisi tietää päiväkodin arjesta tarkemmin. Siihen liittyvät katkelmat asetin tiedonkulkuteeman alle omana osanaan, sillä tiedonkulkuun liittyen poimin haastatteluista myös tasapuolisen viestinnän osa-alueen. Kun en etsinyt teema edellä sitaatteja, löysin merkityksiä enemmän. Analyysin jälkeen pyrin löytämään haastatteluista yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia teoriaan pohjaten.

4 KOKEMUKSIA KASVATUSKUMPPANUUDESTA

Tässä luvussa kuvaan opinnäytetyöni tulokset, jotka pohjautuvat haastatteluihin. Haastattelurunko löytyy liitteestä 3. Aineiston analyysissä aineistoni jakaantui kolmeen pääteemaan: tiedonkulkuun, puheeksi ottoon ja perheen huomiointiin. Pääteemat jakaantuivat pienempiin osioihin, joita avaan alla olevan kaavion mukaisesti (kuvio 2). Jokaiseen pääteemaan tuli haastateltavilta kehitysehdotuksia, joita käyn läpi pääteemojen avaamisen yhteydessä. Haastateltavien suorat lainaukset on merkitty sisennyksillä ja kursivoinnilla. Tutkimuksessa haastateltavat on numeroitu 1–6 ja viitaten merkityksellä H1. Sitaateissa käytetyt nimet on vaihdettu yksityisyyden suojan vuoksi. Oteista mahdollisesti pois jätetyt osat on merkitty kahdella ajatusviivalla. Päiväkoti-sanana olen kaavioissa lyhentänyt kirjainyhdistelmällä PK.

KUVIO 2. Kasvatuskumppanuus eronneiden äitien näkökulmasta

4.1 Tiedon kulku

Haastatteluista nousi merkittäväksi pääteemaksi tiedonkulku (kuvio 2) päiväkodin ja vanhempien välillä. Tiedonkulun jaoin analyysissä tasapuoliseen viestintään vanhempien

kesken sekä lapsen päiväkotipäivästä saatavaan tietoon. Puolet (3) haastateltavistani kertoivat, että lapsen toinen vanhempi (näissä tapauksissa isä) ei saa päiväkodista tietoa lapsesta isän omasta tahdosta. Haastateltavien mukaan isää ei joko kiinnosta tai isälle ei enää kuulu lapsen päivittäiset kuulumiset. Osalle haastattelemistani eronneista äideistä oli tärkeää, että päiväkodista saatavat tiedot menevät perille myös toiselle vanhemmalle ilman, että äiti joutuu toimimaan tiedon välittäjänä.

*Meil on molemmilla omat tunnukset [Tenavanettiin] ja saadaan se ajankoh-
tanen tieto, ja kaikista tiedotteista mitä on tullu kirjallisena niin ne tulee
molemmille. H3*

*Hän [lasten isä] saa samat viestit mitä mä saan. Kaikki tiedotteet mitä mä
saan menee hänellekki. Ei oo mun tehtävä sit enää informoida. H6*

Tenavanetti on digitaalinen kasvun kansio kodin ja päiväkodin viestintää varten. Tenavanetistä löytyy esimerkiksi tiedotteita, valokuvia ja viikko- tai kuukausisuunnitelmia. (Väinä 2015, 16.) Haastateltavat vaikuttivat olevan tyytyväisiä Tenavanetin käyttöön. Toisinaan Tenavanetin viestit saattavat olla liian yleisiä ja vanhempi haluaisi tarkempaa tietoa, miten juuri oma lapsi on raportoitavaan toimintaan suhtautunut.

*Joo se [Tenavanetti] on ihan loistava! Mä tykkään siit ihan ylikaiken! Ja
suurinosa kommunikoinnistahan on sähköstä, ei tuu sitä kymmentä lappua
josta puolet ainakin katoa. Sähkösenä on hyvä et sä saat sen tiedon suoraan
ja nopeesti perille saakka. H4*

Osaa haastateltavista harmitti se, että kun he hakevat lastaan päiväkodista, ei lasta sinä päivänä hoitanut aikuinen ole välttämättä enää paikalla. Tieto ei ollut kulkenut vuoronvaihdon aikana viimeiselle paikalla olleelle aikuiselle ja ”Niko saattoi olla ihan tiekkö täys jotain ruhjeita ja kukaan ei tienny mistään mitään” (H4).

*Siel ei oo yhtää oman ryhmän aikuista nii sit se tiedonkulku on ollu sillain
et se joka on siä ulkona valvomassa ei välttämät tiedä mitä päivän aikana
on tapahtunu. – – Niinku siinä mielessä ois ihan kiva et ois sillä, ketä taval-
laan sitä mun lastani siellä pihalla vielä vahtii et ois joku tieto jos jotain on
sattunu. H1*

Lapsen päiväkotipäivästä toivotaan lisää tietoa: miten siellä on mennyt, mitä on tehty ja minkälaisella tunnelmalla on oltu. Haastateltavat kertovat, että päivästä kerrotaan vaihtelevasti:

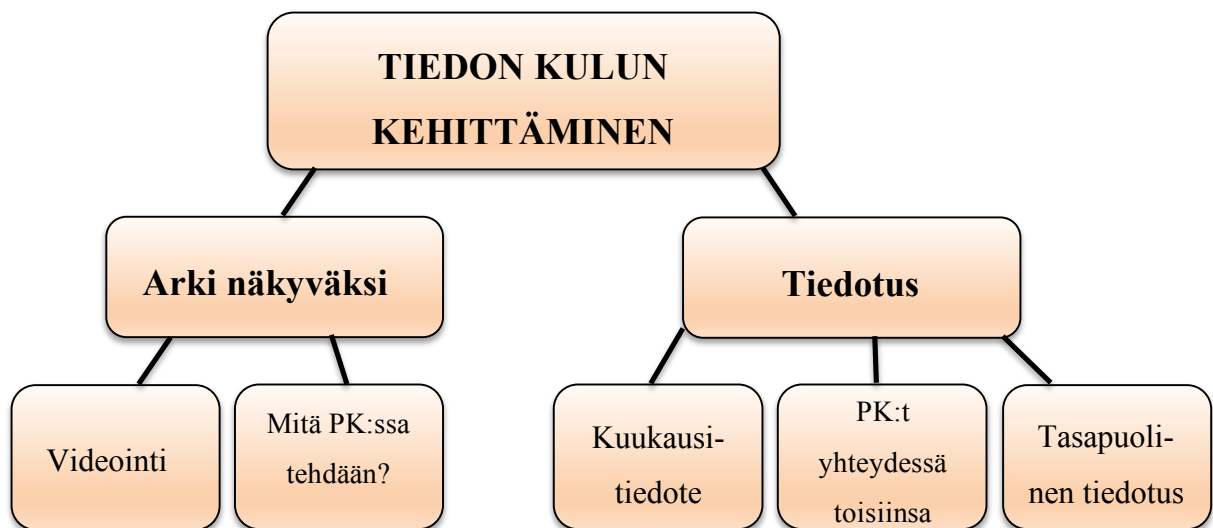
Osa kertoo hyvin juurtajaksain ja osa kertoo sit vähän pääpiirteittäin, et miten se päivä on menny. H3

Mä haluan tietää, mitää siel on päivän aikana tapahtunu jos siel on tapahtunu jotai kivaa, hyvää, mitä tahansa. H1

Jos mä ite kysyn niin kyllä ne sit kertoo miten on päivä menny. H2

Tietysti mulla on se kun mä haen siinä puolenpäivän aikaan niin siinä on kiire palaverieihin ja tauoille ja muuta. – – Joskus saa ihan kattavaa tietoo ja joskus aika niukkaa. Semmosta se on. H5

Kuvioon 3 olen laittanut haastateltavilta keräämiäni kehitysehdotuksia siitä, miten tiedon kulkua voisi kehittää vanhempien ja päiväkodin välillä. Olen jakanut kehitettävät asiat *Arki näkyväksi* -osioon sekä *Tiedotus*-osioon. Näitä kahta osiota olen vielä tarkentanut alaosioilla.

KUVIO 3. Eronneiden äitien ehdotukset tiedon kulun kehittämiseksi päiväkodin ja kodin välillä

Monelta haastateltavalta tuli tietooni, että he eivät tiedä mitä päiväkodissa konkreettisesti tehdään. Peruspäivän rakenne tuntui olevan haastateltaville tiedossa, mutta esimerkiksi aamupiirin ohjelma mietitytti: ”Mut esimerkiks mitä ne siellä aamupiirissä tekee? En

minä tiedä!” (H2). Haastateltavia kiinnosti myös se, miten oma lapsi suhtautuu erilaisiin tilanteisiin. Tähän ratkaisuksi voisi olla esimerkiksi videointi lapsen päivästä:

Tottakai mua kiinnostaa et mitä siä ihan konkreettisesti tehään, et miten mun lapseni käyttäytyy siellä, miten millasia ne siirtymätilanteet on ja sillä tavalla. – – Mutta sit taas toisaalta et se on sinänsä vaikee et jos mä oon paikalla kun näitä tapahtuu niin eihän se lapsi sillon oo ns. tarhaomaitenssä mut vois tehä esimerkiks videokoosteen päiväkodin päivästä et miten ne tilanteet sujuu. H3

Lapsella, jonka vanhemmat ovat eronneet, voi olla kaksikin päiväkotia. Eräs äiti pohti, ettei ole tietoinen toisen päiväkodin tapahtumista, ellei isä osaa huomaa kertoa niistä. Hän toivoisi yhteistyötä myös lapsen kummankin päiväkodin välille. (H2)

Osassa päiväkodeista on käytössä kuukausitiedote, jota kutsutaan erilaisilla nimillä:

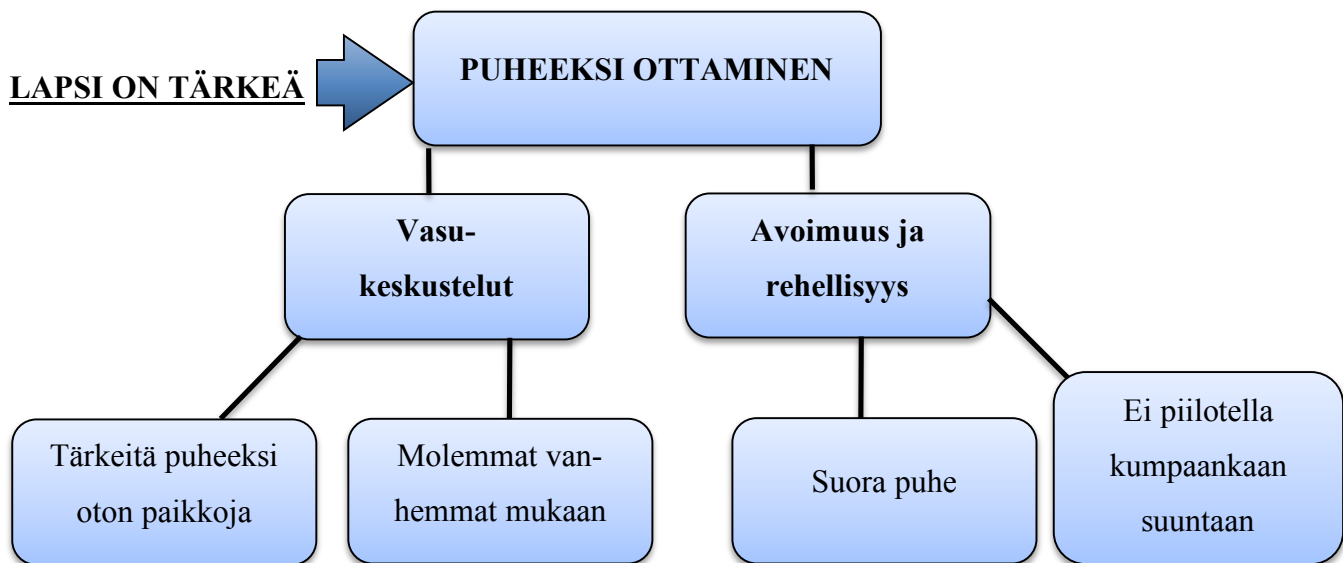
Joissain päiväkodeissa on sellainen kuukausitiedote. Et se jaetaan sille lapsen lokerikkoon. Nii semmonen paperinen jossa on vähän kerrottu jos on tulossa jotain retkiä. Sit on kerrottu minkä tyyppisiä askarteluja. Et jos on syksy niin askarrellaan siilejä. Et semmonen oli tosi kiva. H2

Meillä on sillä tavalla että tulee aina semmonen ”Minun kuukauteni”-paperi – – et sit siin oli et mitä kaikkee on tehty ja mistä kaikesta on tykänny ja justiinsa et millanen on ollu ja millasia ne päivät on, tai et mitkä niinku adjektiivit kuvaa sitä. H3

Äideille tärkeää oli myös, että tiedotteet jaetaan molemmille vanhemmille erikseen eikä toinen vanhempi jää tietopimontoon.

4.2 Puheeksi ottaminen

Puheeksioton kohdalla haastattelujen tulokset jakaantuivat sivulla 22 olevan kaavion (kuvio 4) mukaisesti avoimuuteen ja rehellisyyteen vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä sekä vasu-keskusteluihin eli varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluihin. Puheeksioton kohdalla monessa haastattelussa tuli vahvasti ilmi se, että ajatellaan lapsen parasta ja avoimuudella pidetään huoli siitä, että lapsella olisi mahdollisimman hyvä olla.

KUVIO 4. Eronneiden äitien kokemuksia puheeksi otosta

Varhaiskasvatuslain (580/2015) mukaan päivähoitossa olevalle lapselle tulee laatia varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien ja lapsen kanssa. Sitä arvioidaan säännöllisesti vähintään kerran vuodessa, yleensä syksyisin järjestettävissä varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa. Tuloksissani puheeksi ottaminen ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut linkittyivät vahvasti yhteen. Kun lapsi tuodaan tai haetaan hoidosta, haasteena voi olla kiire tai se, ettei perheen henkilökohtaisia asioita haluta jakaa muiden perheiden lasten kuullen. Kohtaamisiin kaivataan rauhallisuutta sekä lisää intiimiä kanssakäymistä.

Päiväkodista kun lapsen hakee ja haluisit keskustella jostain niin siin saattaa olla se viis kakaraa sen hoitajan ympärillä. Mä varmaan tiekkö haluan sanoo jotain et miten meillä menee kun viis lasta pörrää siinä ja vie tietonsa omaan kotiinsa. H4

Haastatteluissa nousi vahvasti esiin se, miten tärkeänä haastateltavat kokivat avoimuuden ja rehellisyyden vuorovaikutuksessa päiväkodin henkilökunnan kanssa. He toivovat molemminpuolista rehellisyyttä lapsen parasta ajatellen.

Kyl mä sinne suoraan kajautan et miten meillä menee. Mun mielest se on lapselle vaan haitallista jos mä lähen piilotteleen asioita. H4

Jos oikeesti mun kakarani on riiviö jumaliste koko päivän nii kyl mä haluun siitä tietää niin voin pistää sen ruotuun illalla. Niinku kärjistettynä näin.
H1

Kun lähtökohta on et kaikki halutaan auttaa lasta selviytymään tilanteesta ja kaikesta niin kyllä niinkun kertovat hyvin asiallisesti et mikä on ollu – –.
H5

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa ero oli otettu puheeksi päiväkodin työntekijöiden aloitteesta yli puolessa tapauksista. Erosta puhuminen oli kuitenkin jäänyt haastateltavista aika pinnalliseksi eikä asiaan välttämättä palattu enää myöhemmin.

Ei ne [päiväkodin työntekijät] kyl oo ottanu eroo puheeks. On ne kysyny et näkeekö Petteri isäänsä mut siihen ne keskustelut on jääny. – –Itseasiassa vasu-keskustelussa juurikin ovat ottaneet puheeks et näkeekö Petteri isäänsä. H4

Kaikki haastateltavani olivat kertoneet erosta päiväkotiin, koska ero oli tapahtunut ennen päiväkodin alkua tai eroon vievä tilanne oli ollut niin yllättävä, että haastateltavat kokivat päiväkotiin erosta kertomisen olevan parasta lapsen kannalta. Aina erosta kertominen ei ollut ollut helppoa, vaan erittäin vaikeassa tilanteessa sähköposti oli toiminut helpompana kanavana ottaa asia puheeksi.

Ei se nyt ihan perhettä oo se tarha mut kumminki se on mun mielestä aika iso kun ne lapset viettää siellä niin paljon sitä aikaa. Mitä paremmin neki on selvillä niin sitä paremmin nekin pystyy auttaan ja oleen mukana siinä arjessa. H6

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluista puhuttaessa muutama haastateltavista kertoi, että haluaisi kummankin vanhemman olevan mukana keskustelussa. Tällöin vasu-keskustelut pitäisi sopia siten, että osallistuminen mahdollistetaan molemmille vanhemmille. Jos toinen vanhempi asuu kauempana, ehdotettiin yhdeksi tavaksi ottaa etävanhempi mukaan keskusteluihin Skype-palaverin kautta. Skype on viestintäsovellus, jonka avulla voi ilmaiseksi pitää yhteyttä henkilöihin pikaviestien, äänipuheluiden tai videopuheluiden kautta (Skype 2016). Toiset äidit taas olivat kokeneet, että ”ei se [isä] viitti tulla minkään vartin takia niitä kuunteleen” (H6).

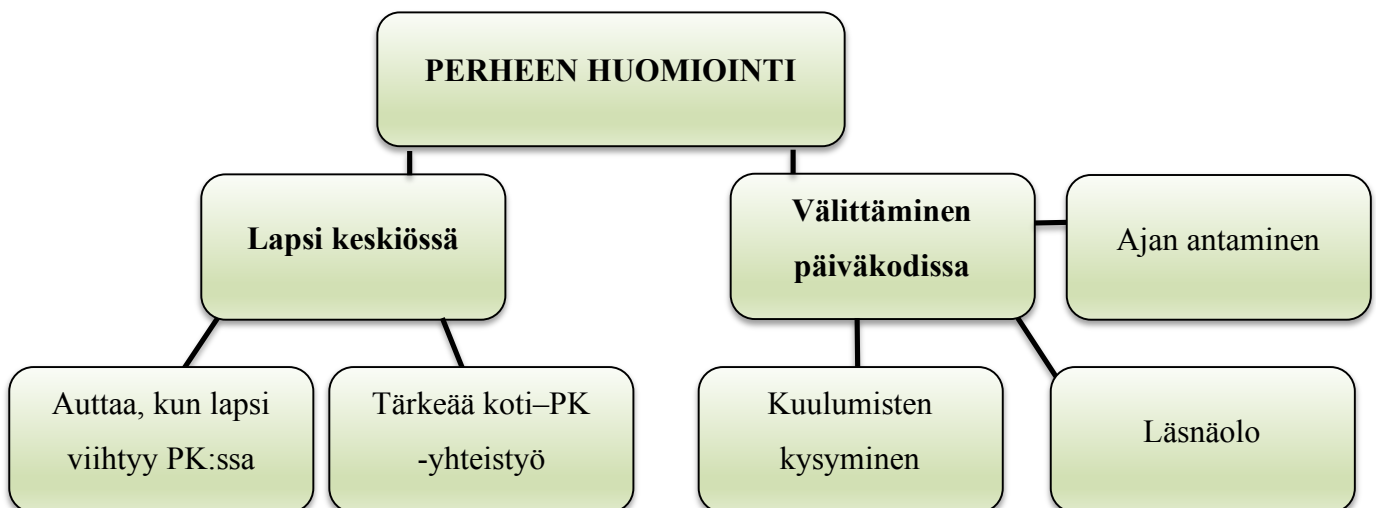
Haastateltavat kokevat, että ulkopuolisempi pystyy paremmin havaitsemaan muutoksen lapsessa ja toivovat, että siitä pystytään keskustelemaan:

Et mä kyl vahvasti koen et siel on ne valmiudet tarttua tälläsiinkin haastaviin tilanteisiin vaikka se ei varmasti heille helppoo olekaan. Ja tota kyl mä – mä myös toivon, oli päiväkotikoti mikä tahansa, et siellä henkilökunnalla löytyy sitä selkärangaa koska kyseessä on kuitenkin se lapsen hyvä eikä vanhempien niinkun kiistat. H3

Yksi haastateltavista (H5) kertoo, että monesti asioita saattaa jäädä huomaamatta, kun pyörittää yksin arkea. Vaikeiden asioiden puheeksiottoa arvostetaan, jos päiväkodin työntekijä onkin huomannut jotakin lapsen käytöksessä, joka ei kotona ilmene tai sitä ei ole siellä huomattu.

4.3 Perheen huomiointi

Lopuksi tutkimusten tulosten osalta keskityn vielä kasvatuskumppanuuteen eron kokeneiden perheiden huomioinnin näkökulmasta. Päälimmäiset ajatukset olen laittanut kaavioon (kuvio 5). Jaoin perheen huomioinnin *lapsi keskiössä* -osioon sekä *välittäminen päiväkodissa* -osioihin.

KUVIO 5. Perheen huomiointi päiväkodissa eronneiden äitien näkökulmasta

Haastatteluiden perusteella, kun lapsi ei viihdy päiväkodissa niin silloin haastateltava äiti on ollut myös sitä mieltä, että lasta ei huomioida päiväkodissa tarpeeksi. Kun päiväkodin työntekijät huomioivat niin lapsen kuin perheenkin, haastateltava on kertonut lapsen viihtyvän päiväkodissa todella hyvin.

Jos lapsella on hyvä olla tarhassa ja hyvä mennä niin kylhän se auttaa vanhempaaki siinä omassa tuskassaan, on niinku yks ongelma vähemmän. H6

No tietenkin harmittaa se, että lapsi ei oikeen viihdy siellä ja sitten must tuntuu, että siel päiväkodis ei samalla tavalla oikein panosteta siihen lapsen hyvinvointiin samalla tavalla kuin muissa päiväkodeissa, joista mulla on kokemusta. H2

Haastattelemani äidit kokevat tärkeäksi päiväkodin ja kodin välisen yhteistyön. Kaksi haastateltavista painottivat myös turvallisen suhteen luomista aikuiseen, kun kotona tilanne voi olla todella vaikea eron keskellä. Päiväkodissa lapsi voi luoda luottamuksellisen suhteen turvalliseen aikuiseen, ja siksi myöskin toivottiin, ettei henkilökunnan vaihtuvuus olisi niin suurta.

Joo vanhemmat on lapsensa asiantuntijoita mut sit taas toisaalta mä olen kaheksan tuntia päivästä töissä niin se päiväkodin henkilökunta on sen mun lapseni kanssa. – – Niin kyllä mä koen että sellanen molemminpuolinen kunnioitus ja arvostus ja yhteistyö kasvatuksen suhteen on äärimmäisen tärkeitä. H3

Haastateltavilla oli melko positiivisia kokemuksia päiväkodin henkilökunnan antamasta henkisestä tuesta. Mutta yksi haastateltava jopa mietti, että välitetäänkö hänen lapsen päiväkodissa ollenkaan perheestä:

Musta siis kerta kaikkiaan tuntuu, että siellä [päiväkodissa] keskitytään muuhun kuin siihen lasten hyvinvointiin. – – Niin sit mä oon miettiny semmosta, et otetaanko siellä päiväkodissa syliin, jos on paha mieli ja sillälaila. H2

Eron aikaan äidit olisivat kaivanneet konkreettisempaa apua arjen rakentamiseen uuden elämäntilanteen ympärille. Olisi kaivattu lapsiperhepalvelujärjestelmän tukea ja tietoa erilaisista palveluista, joihin voi ottaa yhteyttä.

Me ei saatu muuta kuin voivotteluja et voi voi tää nyt on tällstä tää tilanne ja elämä et kyl varmaan joskus tosta sit rauhottuu. Sehä auttaa tosi paljon... H4

Siin taas jos siin ois ollu joku ulkopuolinen joka sitten auttaa mua siinä arjessa ja on Simolle se aikuinen jota se siinä hetkessä tarvii ois ollu todennäköisesti enemmän kuin hyvä asia. H3

Myöskin läsnäoloa arjessa niin lapselle kuin koko perheellekin olisi tarvittu.

Silloin tällöin henkilökunta vois kysyä siltä vanhemmalta et mitä kuuluu, miten jaksaa. Ja ihan tämmösiä peruskysymyksiä. H5

Lapselle vois antaa oikeesti tilaa ja kuunnella vähän enemmän. Siel ei vaan oikeesti oo resursseja siihen. Siel ei yksinkertaisesti riitä enää aika et sä kysyt siltä lapselta et mitä sulle kuuluu, miten sulla menee, oliko sulla kiva viikonloppu kotona. Jos sä ehit kysyy niin et sä ehi kuuntelee ja keskusteleen. Kun se poika ensin 15 minuuttia puhuu dinorauruksista ja mammutteista ja sit se vasta pääsee itte siihen asiaan. Se on ihan ehdoton kehittämisen paikka kyllä et sitä aikaa jostain saatais. H4

Haastatteluissa paistoi läpi päiväkodissa vallitseva kiire. Haastateltavat kokevat, että kiireen vuoksi päiväkodin henkilökunnalla ei ole aikaa tavallisille asioille, kuten kuulumisten kysymiselle.

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Omien tulosten vertailu teoreettisiin lähtökohtiin

Seuraavaksi vertailen omia tuloksia teoreettisiin lähtökohtiin. Mitä minun tekemistä haastatteluista ilmeni verraten aikaisempiin tutkimuksiin? Tässä luvussa teoria ja empiirinen tutkimus yhdistyvät. Tutkimukseni tärkeimmät tulokset liittyivät tiedonkulkuun, puheeksi ottoon ja arjen näkyväksi tekemiseen vanhemmille. Toimiva kasvatuskumppanuus edistää näitä asioita. Minulle kaikista yllättävin tutkimustulos oli se, ettei vanhemmilta kysytä kuulumisia tarpeeksi. Kiire nousi usein eteen, vaikka ehdittäisiinkin kysyä jotakin perheeltä, henkilökunnalla ei ole aikaa kuunnella kertomusta syvällisesti ilman häiriötekijöitä. Haastateltavani kokivat, ettei erosta oltu juurikaan puhuttu päiväkodissa, mikä eroaa Purren (2012) tekemästä tutkimuksesta. Siinä on tutkittu varhaiskasvattajia, jotka kaikki olivat korostaneet läsnäoloa ja kuuntelua eron liittyvissä asioissa. Varsinkin kun kasvattaja saa tiedon erosta, hänellä tulisi olla aikaa ottaa vastaan vanhempien ajatukset. (Pursi 2012, 62.)

Kaalikoski tutki Pro Gradu -tutkimuksessaan (2010) eroperheiden kokemuksia päivähoidon kanssa toteutettavasta yhteistyöstä. Hänenkin tutkimuksessaan selvisi kartoittavan kyselytutkimuksen avulla, että vanhemmat pitävät päivähoidon kanssa tehtävää yhteistyötä erittäin tärkeänä. Yhteistyö oli aktiivisempaa lähivanhemman kanssa, mikä tuli esille myös minun tutkimuksen tuloksissa. Kasvatuskumppanuutta tulisi toteuttaa molempien lapsen vanhempien kanssa eron jälkeenkin, koska lapselle on tärkeää suhteiden säilyminen kumpaankin vanhempaan. Myös etävanhempi osallistuu lapsensa elämään suurimmassa osassa yksinhuoltajaperheistä, mutta haasteena onkin, miten saada molemmat vanhemmat aktiivisiksi kasvatuskumppaneiksi. (Kaalikoski 2010, 62.)

Tutkimuksessani jokaisessa haastattelussa ja valitettavan monessa tilanteessa haastatteluiden aikana nousi kiire esille haasteena. Jos ei ole aikaa lapsen kasvatukseen liittyville keskusteluille ja päivittäiselle kuulumisten vaihdolle, on haastavaa luoda kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukainen luottamuksellinen suhde perheen ja päiväkodin välille (Kaskela & Kekkonen 2006, 36). Leinon Pro Gradu -tutkielmassa (2006) selvisi äitien ja päiväkotien lastentarhanopettajien teemahaastattelujen myötä, että kasvatuskumppanit

pitivät varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluja tärkeinä etenkin ajallisesti. Keskusteluissa on aikaa todella keskittyä perheeseen, ottaa asioita puheeksi ja rakentaa kasvatuskumppanuussuhdetta yhä luottamuksellisemmaksi ja toimivammaksi. (Leino 2006, 86.) Jokainen ihminen tarvitsee eripituisen ajan luottamuksellisen suhteen rakentumiselle, joka saa minut pohtimaan, onko yksi varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu vuodessa riittävä?

Iso-Kuuselan tutkimuksessa (2008) paljastui, että kiire voi olla myös tekosyy siihen, ettei yhteistyötä ole vanhempien ja päiväkodin välillä. Kiire myönnettiin niin päiväkodin työntekijöiden kuin vanhempienkin puolelta. Teemahaastattelussa työntekijöiltä oli tullut tieto, että joskus voi olla vaikea sopia aikoja varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluille, sillä osa vanhemmista ei halua käydä keskusteluja läpi. (Iso-Kuusela 2008, 50–52.)

Iso-Kuuselan (2008) tutkimuksessa paljastui myös, että osaa vanhemmista voi ärsyttää se, että päiväkodin työntekijät kysyvät lapsen kotioloista. Jotkut vanhemmat ajattelivat, etteivät perheen henkilökohtaiset asiat kuulu päiväkotiin. Suurin osa Iso-Kuuselan tutkitavista oli kuitenkin sitä mieltä, että tiedonkulku kodin ja päiväkodin välillä on tärkeää ja lapsen kannalta päiväkodissa on hyvä tietää, miten kotona menee. (Iso-Kuusela 2008, 58.)

Lehtipään Pro Gradu -tutkielma (2007) päivähoidon ja vanhempien kasvatuskumppanuudesta pikkulapsiperheiden arjessa tukee omia tuloksiani. Lehtipään tutkimuksessa kyselylomakkeilla nimittäin ilmeni, että vanhemmat kokevat tärkeäksi avoimen ja päivittäisen kuulumisten vaihdon puolin ja toisin. Merkityksellistä oli, jos päivähoidon työntekijä antoi aikaa mahdolliselle keskustelulle lapsen hoitopäivän alkaessa. Tutkimuksen avoimien kysymysten vastauksissa positiivista palautetta oli saanut hoitajien kanssa käyty avoin ajatustenvaihto. (Lehtipää 2007, 26–27.)

Mannisen ja Mäkisen tutkimuksessa (2014) uusperheistä ja kasvatuskumppanuudesta ilmeni, että päivähoidon henkilökunta ei ota heti puheeksi perheessä tapahtuneita muutoksia, jotka heijastuvat lapseen. Vanhemmalle annetaan tilaa kertoa itse muutoksista. (Manninen & Mäkinen 2014, 46.) Tekemissäni haastatteluissa tuli voimakkaasti ilmi vanhempien mielipide siitä, että he toivoisivat enemmän kuulumisten kyselyjä päiväkodin henkilökunnalta. Pitäisikö vanhemmilta rohkeammin kysyä, miten kotona menee, eikä vain

odottaa, että vanhemmat itse kertovat? Keskustelun aloittaminen voi olla vaikeaa vanhemmille ja sensitiivinen kysymys saattaisi antaa rohkeutta vanhemmalle muutosten kerromiseen. Asioiden salaaminen viestii siitä, ettei toista kunnioiteta ja arvosteta (Kaskela & Kekkonen 2006, 34).

Ero lapsiperheessä -tutkimuksessa (Pursi 2012) kerrotaan, että päiväkodin henkilökunta toivoo eron kokeneelta perheeltä avoimuutta perhe-elämään liittyvissä asioissa. Myös minun tuloksissani selvisi, että avoimuutta toivotaan nimenomaan lapsen edun takia ja samalla tavalla perustelivat ammattikasvattajatkin asian kyseisessä tutkimuksessa. Perheessä tapahtuvat muutokset sekä vanhempien hyvinvointi vaikuttavat myös lapsen hyvinvointiin ja siksi kasvattajat ajattelevat eron koskevan myös päiväkotiympäristöä. Tällöin ammattikasvattajat osaavat ottaa lapsen yksilölliset tarpeet ja mahdolliset muutokset käyttäytymisessä huomioon. Tutkimuksessa kuitenkin selvisi, että varhaiskasvattajat eivät välttämättä ota eroa puheeksi, jos kaikki näyttää sujuvan hyvin eron osalta. Osa kasvattajista myös ajatteli eron olevan niin henkilökohtainen asia, ettei päiväkodin henkilökunnan kuulu kysellä siitä. (Pursi 2012, 51, 67–68)

Lehtipään tutkimuksessa (2007) paljastui saman suuntaisia haasteita kasvatuskumppanuudesta, mitä minunkin tutkimuksessa esiintyi. Jokapäiväisten keskustelujen puute, henkilökunnan vaihtuvuus ja valvonnan puutteellisuus huolestuttivat vastaajia. Myöskään Lehtipään tutkimuksessa vanhemmat eivät kokeneet saavansa tarpeeksi tietoa lapsen päivähoitopäivästä tai lapsen vastaava ohjaaja ei ollut enää paikalla lapsen hakutilanteen aikaan. (Lehtipää 2007, 27–29.)

Koska haastatteluista nousi esille ainutlaatuisia kokemuksia, kaikissa aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole saatu samansuuntaisia tuloksia kuin omassani. Yhteenvetona voin sanoa, että suurimmat tutkimusten yhdenmukaisuudet ovat kiire ja siitä johtuvat haasteet. Myös rajanveto on haasteellista, että kuinka intiimisti päiväkodin henkilökunta tutustuu perheeseen. Tähän vaikuttaa sekä henkilökunnan että vanhempien ajattelutapa. Yhtäläisyys löytyi myös muissa tutkimuksissa esiin nousseesta tarpeesta huomioida lapsi mahdollisimman hyvin.

Kasvatuskumppanuutta pidetään tärkeänä asiana niin vanhempien kuin päiväkodin henkilökunnan puolelta. Edelleen sen toimivuuteen pitäisi voida kiinnittää enemmän huomiota. Alussa kerroin kasvatuskumppanuuden neljästä ulottuvuudesta, jotka ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–39). Alussa pohdin myös, onko kasvatuskumppanuutta edes mahdollista saavuttaa. Voiko olla toimivaa kasvatuskumppanuutta, jos koetaan, ettei ole aikaa kuulemiselle? Luottamus syntyy kohtaamisissa ja keskusteluissa, joten miten se saadaan syntymään kiireen keskellä? Vaikeiden asioiden puheeksi ottaminen on helpompaa, kun kunnioittaa toista ja osapuolten välillä vallitsee luottamus. Siksikö erosta ei kerrota niin herkästi, kun luottamusta ei ole ehtinyt syntyä? Dialogi edellyttää arvostusta ja ymmärrystä toiseen, joten jos kuuleminen, kunnioitus ja luottamus ei toimi, ei dialogiakaan voi olla. Yhteistyön merkitystä pitäisi arvottaa suuremmin, ettei kiire menisi perheen kohtaamisen edelle. Toimiva kasvatuskumppanuus näkyy positiivisena yhteistyönä, jossa osapuolet toimivat lapsen parhaaksi.

5.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Halusin varmistaa, että tutkimukseni eettisyys on hyvä, eikä kenellekään jää paha mieli haastattelusta. Siksi kysyin haastateltaviltani, mitä mieltä he ovat eroperhe-käsitteestä, jota olin aikonut käyttää tutkimuksessani. On puhuttava asioiden oikeilla nimillä, mutta puolet haastateltavistani piti kyseistä käsitettä turhana tai negatiivissävytteisenä. Kaunistelinko liikaa, kun en siitä johtuen halunnut käyttää kyseistä termiä?

Haastatteluun lupautuvilla ihmisillä on usein jotakin sanottavaa aiheesta. Siksi onkin pidettävä huoli, että keskusteltavat asiat pysyvät suunnilleen aiheessa. Aluksi minua mietitytti, jos haastateltavat alkaisivat vuodattaa rankkoja tarinoita omasta elämästään. Eronneille vanhemmille on tärkeää kokemus kuulluksi tulemisesta ja saada tarinansa kerrottua eteenpäin. Erot ovat aina rankkoja, traumaattisia ja koskettavia kriisejä. Pohdin jälkeensä, olisiko niihin saanut sekaantua? Nostinko vanhoja haavoja pintaan?

Ennen haastatteluja tein teemahaastattelurungon ja syvennyin siihen. Teemahaastattelu ei nimestä huolimatta ole vain pääteemojen esittämistä, vaan on hyvä kirjoittaa ylös myös apusanoja (Hirsjärvi & Hurme 2009, 184). En ole käynyt haastattelukoulutusta, joten

aluksi minun varmuus ja kyvyt haastattelijana eivät olleet parhaimmat mahdolliset. Kehityin jokaisen haastattelun myötä, kun litteroin tekemäni haastattelut mahdollisimman pian haastattelutilaisuuden jälkeen. Nopea, itse tekemäni litterointi paransi myös haastattelun laatua ja näin virhetulkintojen mahdollisuus pieneni (Hirsjärvi & Hurme 2009, 185). Jos olisin litteroinut haastattelut vasta myöhemmin, Alasuutarin mukaan (2011, 85) olisi tärkeä osa haastattelua, eli nonverbaalisen viestinnän puuttuminen, voinut muuttaa tuloksia. Kun ei enää muista niin tarkkaan haastattelutilannetta, ääni ei välttämättä riitä tulkitsemaan, jos haastateltava sanoo esimerkiksi jotakin sarkastisesti tai vitsillä.

Lainasin Tampereen ammattikorkeakoululta haastatteluvälineistön, joka oli kunnossa. Jopa kahvilahälinän keskellä nauhurin äänitetällemme oli äänenlaadultaan ja kuuluvuudeltaan hyvä. Haastatteluvaiheen laadun parantamiseksi tarkistin ennen haastattelua, että välineistö toimii ja haastattelun aikana varmistin, että nauhuri nauhoittaa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 184.) Haastateltavien anonymiteetistä huolehdittiin tuhoamalla nauhoitteet opinnäytetyön tekemisen jälkeen.

Halusin toteuttaa haastattelun mahdollisimman asiakasystävällisesti. Pyrin siihen, että haastateltavan ei tarvinnut nähdä paljoa vaivaa esimerkiksi liikkumiseen tutkimukseni takia. Tavoitteenani oli toteuttaa haastattelut jossakin haastateltavalle helppossa ja turvallisessa ympäristössä. Puolet haastateltavistani tapasin heidän kotonaan ja puolet eri kahviloissa, joissa oli jonkin verran muitakin ihmisiä. Tutkimuksessani tärkeää on salassapitovelvollisuus ja anonymiteettisuojaus, joten jälkikäteen mietin, oliko kahvila kovinkaan luottamusta herättävä ympäristö tutkimukselle. Useissa tapauksissa ehdotin kuitenkin myös rauhallisia paikkoja, enkä huomannut haastateltavissa ahdistusta vastata kysymyksiin kahvilassa.

Riskinä haastattelussa on, että haastateltavat antavat kaunistellun kuvan tilanteestaan tai jopa valehtelevat (Hirsjärvi & Hurme 2009). Tutkimuksessani nousi esiin myös negatiivisia kokemuksia, joten pelkästään kaunistellusta kuvasta ei tässä kohtaa ole kyse. Täytyy kuitenkin muistaa, että haastattelutulokset syntyvät aina haastateltavan ja haastattelijan vuorovaikutuksessa, eli siten tulos ei voi koskaan olla täysin objektiivinen. Myös tutkijana olen luonut omat tulkintani ja merkitykseni haastateltavien kertomista asioista. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 189.)

Lähdekirjallisuutta tarkastelin kriittisesti ja poimin tietoa mielestäni luotettavista lähteistä. Hain laajasti tietoa niin tunnettujen kirjailijoiden teoksista kuin uusista tutkimuksista, pyrin kuitenkin välttämään oikein vanhaa tietoa. Lähteinä käytin pääasiallisesti suomenkielistä kirjallisuutta ja tilastoja, mutta muutama ulkomaalainen lähdekin minulla on. Kansainvälisiä lähteitä olisi voinut olla enemmänkin, mutta koin, etteivät ne lähteet niin sopineet omaan työhöni. Heti jos olin tiedon hakenut jostakin, eikä se ollut omaa tekstiäni, kirjoitin lähdetiedot ylös luotettavuuden varmistamiseksi.

Tutkimuksen luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä lisää, kun tutkija kertoo tarkasti tutkimuksen tekemisen vaiheet, jotta tutkimus on mahdollista toistaa. Opinnäytetyössäni pyrin uskottavuuden takia selostamaan mahdollisimman tarkasti työni vaiheet. Esimerkkinä läpinäkyvyydestä on, kun käytin aineistokatkelmia tuloksien esittämisen tukena. (Kananen 2009, 116.) Jotta taataan työn avoimuus, haastateltavat saavat valmiin työn luettavakseen. Opinnäytetyö on myös muiden ihmisten saatavilla julkisesti luettavissa.

Yksi tapa tuloksen luotettavuuden määrittelyyn on se, että kahdella arvioitsijalla tai kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä saadaan aikaan samanlainen tulos (Hirsjärvi & Hurme 2009, 186). Yksi luotettavuuden kriteeri Kanasen (2009, 94) mukaan on siirrettävyys, joka tarkoittaa, että tuloksia voi yleistää myös muihin tapauksiin. Tutkimustani ei voi yleistää, sillä tässä on kuultu kuuden äidin kokemuksia. Kuitenkin tutkimukseni tuloksiin verrattuina voi löytää yhtäläisiä tuloksia esimerkiksi tutkittaessa tavallisia perheitä, joissa eroa ei ole tapahtunut.

5.3 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimushaasteet

Tutkimukseeni otin haastateltaviksi heidät, jotka ottivat minuun yhteyttä. Eli he itse halusivat kertoa kokemuksistaan, ja moni kertoikin olevansa myös päiväkodin henkilökunnalle avoin ja suorapuheinen. Haasteena onkin, miten saada heidän ääni kuuluviin, jotka eivät halua jakaa kokemuksiaan.

Jatkotutkimushaasteeksi ehdotan, että tutkimuksen kohteeksi otettaisiin vain yhden päiväkodin yhden ryhmän vanhemmat. Silloin saisi oikeasti hyödyllistä tietoa yhteistyöpäiväkotiä ajatellen, koska he tietävät haasteiden koskevan heidän yhteisöään. Tällöin tosin täytyisi olla todella tarkka anonymiteettisuojaan kanssa. Nyt tulokseksi sain niin erinäisiä vastauksia, toisilla oli hyvää kokemusta ja toisilla huonoa.

Moni haastateltavieni lapsista oli aloittanut päiväkodin vasta sen jälkeen, kun ero oli jo tapahtunut. Kiinnostavaa olisi ollut tietää, miten kasvatuskumppanuus muuttui tai muotoutui eron tapahduttua. Vaihtuuko aktiivisempi kasvatuskumppani ja jääkö toinen huomiotta? Miten erosta kerrotaan päiväkotiin ja vaikuttaako eron tyyli henkilökunnan asenteisiin kohdata perhe?

Mielenkiintoista olisi ollut myös kuulla etävanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta. Saavatko he tietoa lapsen päiväkotipäivästä, jos he eivät koskaan tapaa päiväkodin henkilökuntaa? Tuntevatko he itsensä kenties ulkopuolisiksi lapsen päiväkotielämään? Miten heidän vanhemmuutta voisi tukea myös päiväkodista käsin?

5.4 Tutkimuksen ammatillinen merkitys itselle

Tärkeää tutkimukselleni on ollut aito kiinnostus perheistä, joissa on tapahtunut ero ja siitä, miten lasta ja perhettä voisi tukea paremmin eron kohdatessa. Suomen virallisen tilaston (2014) mukaan ensimmäinen avioliitto päättyy eroon noin 39 % todennäköisyydellä. Päiväkodeissa on lapsia, joiden vanhemmat ovat eronneet. Siksi olenkin kokenut tärkeäksi tutustua perheisiin, joissa on tapahtunut ero. Ammatillisesti opinnäytetyöstäni tulee mi-

nulle hyvä työkalu lastentarhanopettajan työhön ja eron läpikäyneiden perheiden kohtaamiseen. Sain äideiltä hyvää näkökulmaa päiväkotiarkeen ja siihen, ettei tule käyttää liian vaikeaa ammattisanastoa vuorovaikutuksessa. On hyvä selittää, mitä se *aamupiiri* tarkoittaa tai miksi käytetään käsitettä *kasvatuskumppanuus*.

Tutkimuksen aihe oli minulle tärkeä ammatillisesti, sillä sosionomikoulutuksessa keskittään paljon vuorovaikutustaitoihin ja perheen kokonaisvaltaiseen huomiointiin. Kasvatuskumppanuudessa on kyse juurikin näistä asioista. Tutkimuksen myötä minulle valkeni myös se, kuinka tärkeä rooli päiväkodin henkilökunnalla on. Yllätyin, että haastateltavien mukaan tavalliselle kohtaamiselle ei ole aikaa. Ikinä ei saisi olla niin kiire, etteikö ehtisi kysymään ja kuuntelemaan kuulumisia.

Eron vaiheisiin ja eroon ilmiönä ylipäätään tutustuminen on ollut merkityksellistä myös henkilökohtaisessa elämässäni. Tutkimuksen aikana lähipiirissäni on ollut erilaisia erotilanteita ja olen läheltä päässyt näkemään myös lapsen koulun tai hoitopaikan ja eronneen vanhemman yhteistyötä.

Oppimisen prosessi empiirisen tutkimuksen näkökulmasta oli kehittävä. Tutkimuksen teko sijoittui monen kuukauden aikavälille, joten aina tekeminen ei ollut täysin positiivista. Jouduin paljonkin pohtimaan opinnäytetyön merkitystä ammatilliselle kasvulle. Nyt kun prosessi on loppusuoralla, huomaan myös sen tärkeyden. Jatkoa ajatellen minulla on taidot tutkimuksen tekoon ja sain paljon ajateltavaa eri näkökulmista niin itse tutkimuksen aiheesta kuin ylipäätään opinnäytetyöstä.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. 4. painos. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Castrén, A-M. 2009. Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe, uusperhe. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Iso-Kuusela, M. 2008. Vanhempien ja päiväkodin ammattilaisten välinen yhteistyö. Yhteen hiileen puhaltamista vai vain kaunis ajatus? Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Kaalikoski, K. 2010. Päivähoidon rooli vanhemmuuden tukijana eroperheissä. Opettajankoulutuslaitos. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Kajava, H. 2009. Eroperheen lapsen tukeminen päiväkodissa. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Oulun yksikkö. Opinnäytetyö.

Kananen, J. 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 101.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne Minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva: Bookwell Oy.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas Varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Koivula, U., Suihko, K. & Tyrväinen, J. 2003. Mission: Possible. Opas opinnäytteen tekijälle. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja C. Oppimateriaalit, Nro 1.

Kontula, O. 2013. Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy.

Kääriäinen, A. 2009. 2. painos. Ero haastaa vanhemmuuden. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. 2009. Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Hakapaino Oy.

Lehtipää, R. 2007. Päivähoidon ja vanhempien kasvatuskumppanuus pikkulapsiperheiden arjessa. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos. Pro gradu -tutkielma.

Leino, A. 2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa. Vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluista. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

- Lämsä, A-L. 2013. Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: Bookwell Oy.
- Manninen, T. & Mäkinen, M. 2014. Kasvatuskumppanuus uusperheiden kanssa varhaiskasvatuksessa. Sosiaalialan koulutusohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opin-
näytetyö.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL). 2016. Vanhempain netti. Vanhempain ero. Luettu 17.10.2016. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kipupisteita/perheen_kriisit_ja_muutokset/vanhempain_ero/
- Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Tampere: Juvenes Print. Luettu 9.11.2016. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Pursi, A. 2012. Ero lapsiperheessä. Varhaiskasvattajien käsityksiä päivähoidon ja ero-
perheiden välisestä kasvatuskumppanuudesta. Opettajankoulutuslaitos. Helsingin yli-
pisto. Kandidaatin tutkielma.
- Robinson, M. 1991. Family transformation trough divorce and remarriage. A systemic
approach. London: Routledge.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WS Bookwell Oy.
- Skype. 2016. About Skype. Luettu 5.7.2016. <https://www.skype.com/en/about/>
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2014. Siviilisäädyn muutokset. Luettu 7.11.2015. http://tilastokeskus.fi/til/ssaaty/2014/ssaaty_2014_2015-04-21_tie_001_fi.html
- Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/580.
- Väestöliitto. 2016. Yksinhuoltajaperheet Suomessa. Luettu 17.10.2016. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/perheet/yksinhuoltajaperheet_suomessa/
- Väinä, A. 2015. Tenavanetti kasvatuskumppanuutta tukemassa. Kokemuksia Tena-
vanetin käytöstä. Sosiaalialan koulutusohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opin-
näytetyö.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelumainos

Kerro ja vaikuta!

Etsin haastateltavia opinnäytetyötäni varten. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää eronneiden vanhempien kokemuksia yhteistyöstä vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan välillä. Kokemusten avulla tavoitteena on kehittää päivähoitoa ja minimoida lapsen taakkaa eron keskellä.

Voit osallistua haastatteluun, jos

- Olet eronnut
- Lapsesi on päivähoitossa

Etsin tutkimukseen sekä naisia että miehiä. Tutkimukseen osallistuminen on ilmaista.

Haastatteluun varataan aikaa n. 1 tunti ja se voidaan toteuttaa sinulle sopivassa paikassa. Tutkimuksen yhteydessä kerättävä tieto on luottamuksellista ja tietoa käsitellään niin, että tutkittavien henkilöllisyyttä ei tunnista.

Lisätiedot:

Heli Hekkanen

TAMK Sosiaaliala

Liite 2. Tutkimustiedote

Tutkimustiedote

Tutkimuksen toteuttaa kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Heli-Maija Hekkanen Tampereen ammattikorkeakoulusta osana opinnäytetyötä. Tämän laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää eronneiden vanhempien kokemuksia yhteistyöstä vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan välillä. Tutkimus toteutetaan haastattelulla. Tutkimukseen pyydetään vanhempi, joka on eronnut ja jonka lapsi on päivähoitossa.

Tämän haastattelututkimuksen avulla on tavoite kerätä tietoa eronneiden vanhempien kokemuksista päivähoidon henkilökunnan kanssa toteutettavasta kasvatuskumppanuudesta ja sitä kautta kehittää yhteistyötä. Pidemmän tähtäimen tavoite on yhteistyön paranemisen myötä saada lapselle laadukkaampaa hoitoa ja kasvatusta ja siten osaltaan helpottaa erokokemusta.

Tutkimuksen yhteydessä kerättävä tieto on luottamuksellista ja tietoa käsitellään niin, ettei tutkittavien henkilöllisyyttä tunnista. Haastattelut nauhoitetaan, mutta opinnäytetyön valmistuttua haastattelunauhut tuhotaan.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistumisesta voi kieltäytyä missä vaiheessa tahansa. Halutessaan tutkimuksen tuloksista on mahdollista saada tietoa myöhemmin.

Suostun tutkimukseen

aika ja

paikka

allekirjoitus

nimenselvennys

Liite 3. Teemahaastattelurunko

Taustatiedot:

lapsen/lapsien ikä, eron ajankohta, asumisratkaisu

Ero:

- vanhempien välinen suhde
- eroperhe-nimike

Kasvatuskumppanuus:

kokemukset

- yhteistyöstä, kohtaamisesta, kuulemisesta, luottamuksesta, dialogista
- varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluista
 - Ketkä osallistuivat vasu-keskusteluun?
- tiedonkulusta (tiedot lapsen päivästä, erosta kertominen)
- Kerro jokin haastava tilanne, jossa on erityisesti tarvittu toimivaa kasvatuskumppanuutta?
- Millaisissa tilanteissa olet kokenut yhteistyön päivähoidon kanssa hyvänä/huonona?

Kehittäminen:

- lapsen tukeminen
- perheen huomiointi